

Даниленко А.І.,

доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
заслужений економіст України, заступник директора,
завідувач відділу фінансово-монетарного регулювання
ДУ “Інститут економіки і прогнозування” НАН України

НОВИЙ ПОГЛЯД НА РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ТА МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН¹

Інституційні перетворення в економічній системі України об’єктивно викликають інтерес до проблем функціонування державних фінансів та розвитку міжбюджетних відносин. Удосконалення механізмів формування місцевих бюджетів є необхідною передумовою стирання відмінностей у соціально-економічному розвитку регіонів та ризиків виникнення соціальних конфліктів. Підготовка Концепції реформування системи управління державними фінансами України, що відбувається останнім часом, зумовлює потребу у формуванні наукового підґрунтя для практичного розв’язання актуальних проблем проведення виваженої податкової політики, створення ефективних механізмів міжрегіонального перерозподілу фінансових ресурсів та надання бюджетних послуг. З огляду на вищевикладене монографія І.О. Луніної “Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин” є, безперечно, актуальною і відповідає потребам часу.

У праці досліджено ключові елементи бюджетно-податкової системи сучасної держави. По-перше, розкрито зміст економічних функцій держави. По-друге, досліджено теоретичні засади формування податкової системи, яка відповідає цілям економічного зростання. По-третє, проаналізовано тенденції та чинники змін рівня і структури державних видатків. По-четверте, узагальнено особливості прийняття бюджетних рішень у сучасних умовах. Усе це дало змогу авторові ґрунтовно підійти до аналізу ключових проблем місцевих бюджетів та запропонувати цілісну концепцію реформування міжбюджетних відносин в Україні.

Особливість роботи полягає у широкому застосуванні підходу до дослідження проблем місцевих бюджетів, згідно з яким формування моделі багаторівневої бюджетної системи та вирішення питань міжбюджетного розподілу фінансових ресурсів має ґрунтуватися на розподілі функцій держави між її рівнями (включаючи функції місцевих органів влади). На наш погляд, така зміна парадигми розвитку місцевого самоврядування — від протиставлення органів державної влади і місцевого самоврядування до взаємоузгодженого розподілу їх

---

¹ Луніна І.О. “Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин”. — К.: Наукова думка, 2006. — 432 с.

повноважень — дає змогу уточнити орієнтири реформування міжбюджетних відносин та створити надійний довгостроковий базис стабільності усєї системи державних фінансів України. У загальному контексті зазначеного підходу автором досліджено методологічні засади розподілу повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, принципи розподілу доходів між бюджетами різних рівнів, особливості економічної діяльності держави на центральному та місцевому рівнях, підходи до вирівнювання фінансових можливостей місцевих бюджетів.

До позитивних рис дослідження слід віднести розкриття негативних наслідків нерівномірного розподілу податкового навантаження в Україні (у галузевому та регіональному вимірах) для функціонування системи міжбюджетних відносин та обґрунтування пропозицій щодо шляхів подальшого реформування податкової системи України.

Як відомо, до числа найбільш актуальних проблем місцевих бюджетів України належить проблема формування їх доходної частини. Тому особливий інтерес становлять пропозиції автора щодо удосконалення розподілу податкових джерел між державним та місцевими бюджетами, які спрямовані не лише на зміцнення фінансових основ місцевого самоврядування, а й підвищення відповідальності місцевих органів влади як за надання бюджетних послуг, так і соціально-економічний розвиток територій.

Важливим із практичної точки зору є обґрунтування послідовності кроків щодо подальшого реформування системи міжбюджетних відносин в Україні й визначення економічних критеріїв розподілу повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування. Безумовно, розподіл повноважень врешті-решт є політичним рішенням, але ефективне функціонування системи державного управління потребує, щоб таке рішення ґрунтувалося на економічних критеріях.

У роботі глибоко та всебічно проаналізовано кількісні та якісні характеристики доходів і витрат місцевих бюджетів України. Висновки та пропозиції автора щодо вдосконалення міжбюджетних відносин є результатом критичного осмислення положень економічної теорії бюджетного федералізму, суспільного вибору, інституційної економіки, узагальнення досвіду, накопиченого іншими країнами у розв'язанні проблем функціонування бюджетних систем. Удосконалення інституційних передумов здійснення бюджетних інвестицій сприятиме підвищенню інвестиційного потенціалу регіонів.

Зміст монографії І.О. Луїної свідчить про те, що автором виконано глибоке наукове дослідження, положення та висновки якого можуть бути використані для обґрунтування моделі можливої адміністративно-територіальної реформи, результатом якої, зокрема, має бути забезпечення узгоджених дій центральних та місцевих органів влади у розв'язанні ключових регіональних проблем, підвищенні ефективності використання коштів місцевих бюджетів.

Вочевидь, не всі аспекти проблеми державних фінансів України повністю висвітлено у монографії. Зокрема у розділі 3 “Трансформація державних видатків” недостатньо уваги приділено аналізу соціально-економічних функцій держави та вирішенню проблемних питань фінансування соціально-культурної сфери. Однак це не знижує загальної позитивної оцінки наукового рівня монографії. Основні положення роботи є результатом глибокого аналізу фінансової та бюджетної статистики України та країн світу, що наочно підтверджує висновки, яких дійшов автор.

Викладені у монографії результати мають вагоме значення для української фінансової науки й практики, створюють підґрунтя для подальшого дослідження проблематики проведення нової регіональної політики та формування адекватних бюджетних механізмів усунення регіональних диспаритетів, забезпечення позитивного впливу механізмів міжбюджетних відносин на соціальні та економічні процеси. Робота буде корисною для науковців, керівників системи державного управління та місцевого самоврядування, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.